

שרון אס

ככה לא מתנהגות אמהות בעקבות "מות העש" של וירג'יניה וולף

ללא "מות העש" של וירג'יניה וולף "מות העש" שלי מן הסתם לא היה נכתב. המוזר הוא שאין כל קשר מידי בין השניים, ובכל זאת השם וכן הקשר שבין המוות ליצור דל הכנפיים סללו את התיב החשמלי, המשונה של הכתיבה. וולף ממקדת את תשומת לבה בעש זעיר הנתפס בעיניה כצומת מוחשי לגמרי ובה בעת גם סמלי של אימתנות החיים והמוות. וולף מתבוננת ביש הזעיר המעופף הזה, הגוסס לנגד עיניה, ומנסה כמה פעמים להושיט לו עיפרון כדי לסייע לו במאבקו. היא נכשלת. ב"מות העש" שלי, האישה מצאה בעלת ברית לטירוף הדעת הנוגע לעוצמה אשר בה אנחנו מסוגלים להעתיק את כוחותינו אל העשים. כלומיות חייהם המכוננת מאפשרת את הקור החיוני לכתיבה, ומותם דק עד כדי כך שמיד הם מועברים למישור הסמלי, ובחזרה אל החיים. הלוך ושוב – כמחשבה.

בוקר אחד, מצדה השרוף של השמש, התעופפו עשים פנימה אל קירות הבית שלנו. אדונים רזים מאוד, ארוכים כגלילים של פנימיות דיו העטים, נצמדו לקירות. חלקם בגודל ציפורן, חלקם בגודל מטריית מתקפלות. לכולם היו גלימות דקות אפורות עשויות אבק וטחב. הם נרדמו מיד, מצמידים לחי חלולה או פה חסר אל סיד קירות. הם נושמים. הנשימה שלהם מלאת מים. שום אש לא מחממת אותם. הם תמיד-תמיד מצוננים, ותמיד קר להם. אני לא מסכימה. יש לי ילד לגדל, ואני זקוקה לקירות מרהיבים, מבריקים, לדפי סוכר, לכנפיים לבנות, לקרחוני נצח, למישור של כותנה – הילד חייב לגדול ביפה ובאנונימי, בחדרים קלים, ללא עבר וללא מגירות המפילות שינה מעצם היותן עמוקות כל כך, נשכחות. רק לי מותר להפחיד אותו. וגם זה רק כשיגדל ורק כשאהיה כבר עייפה מאוד מאידיעתו אותי. בוודו בוודו אני אצעק מאחורי הדלת, והוא יצרח בבהלה:

אמהות לא מתנהגות ככה. נכון, אבל אני לא רק אמא שלך.

אבל עכשיו העשים:

אני מכניסה יד לתוך גלילה אפורה ודקה. היא חלולה לגמרי ומתפרקת בידי. היצור הישן מותיר אבקה בין האצבעות. אני עוברת מהר, עוטה מעין כפפות של נשף, מכניסה את אמותי לתוך הקפלים האפורים, ואבקה של משי מכסה אותי. רק בפנים יש חיים. את הפנים יש למחוץ ממש בין שתי אצבעות, כשלשון ורודה נשלפת והעיניים שחורות וצלולות וחסרות

אישונים בולטות מחנק. לעתים נופלות הפנים לאדמה, מסתובכות סחור-סחור כמו גולה ונועצות בי מבט. לא מאשים. לא עצוב. מבט חלק של מי שראה אור גדול מדי ואז חשכה. מבט של מישור אינסופי. אני מגיפה תריסים. מפשילה וילונות. הילד חי רק על חלב ונורות חשמל. איש אינו נוגח את הראש בזוגיות. על כל עש שמחצתי מופיעים שניים נוספים, והם נתלים דמומים ברצועה שבין הקירות לתקרה. זו המסילה הגדולה המשקשקת שלהם. לאן הם נוסעים בעמידה וללא מגבעות בגשם שוטף? הם ישנים ופיותיהם מחרחרים מעט מרטיבות. הילד אינו רואה דבר. הוא חי למטה על הרצפה, בין דרקונים של אש ופירווי עוגה שהוא אוסף מסדקים ברצפה. האדמה מעלה לו כל טוב.

אני נלחמת. בדרום העיר מצאתי ראש של סוס תקוע על קנה מטאטא. ברעמה הגדולה אני חובטת בתקרה, והסוס צוהל. אני רוקעת. הגלימות נפרשות לרגע, מחשיכות חשמלים – ונעלמות בבית ללא זכר. שעה קלה לאחר מכן מופיעה שורה עבה וצפופה הנראית כיצוקת ברזל – נדמה ששערם ארך והם מתקשים עוד יותר בנשימה, אבל שנתם עמוקה יותר מהעמוקה שבמגירות.

איני פותחת אף מגירה. אם יש משהו שאני סולדת ממנו, זאת הכנסת היד לעומק מוכר. בגלל תפוח אדמה אני מזעיקה את הירקן, אם לא השכלתי לבקש מבעוד מועד עזרה בהוצאת הירקות מהמקרר. אבל בדמיוני אני מחפשת בעומק. בדמיון אני משוטטת בחפץ לב. אני, שהשכלתי להיוולד מחדש בין המתים, יודעת ללכת במחילות צרות לבד ובחושך, ובדמיוני. מה עלי לעשות כדי לצאת אל האור? עלי להרוג באמת את מי שכבר הרגתי בדמיוני. כי אם היד לא תשיג את המוח אני אירקב כמו הדברים האחרים שאיני מעיזה להוציא לאור. מדוע האור אהוב מהחושך, אבל קשה יותר לשאתו?

בין הגרגירים אני נוכרת. לאט-לאט ארחיק לכת. אילו היו לי כנפיים הייתי מרחיקה בבת אחת. אבל מאז שהייתי לאם הייתי ל-M⁻, חיית השדה, זו שאפשר לומר עליה "לביאה בעבור בנה" וחסרת פנים בהמון. זו הקוראת שירה על קצות האצבעות ואוזניה הקטנות נעות בבהלה מכל רוח וחולמת בלילה שיבוא כבר האיש שיבוא, אולי שמו אברהם, אבי, שונא הילדים הגדול, מחבב האלוהים, ויהפוך אותה לאישה צוחקת במדבר. האם ייתכן שקראה כל כך הרבה עד שקראה הכל הפוך ובניגוד לשורות?

רוח צפון ורוח דרום, האחת באה ממערה מתחת לים, והשנייה מהכוכבים שאין בהם טחב ואזוב. הרוחות – קצה השוליים שלהן

מתעבה בכל פעם שמישהו בונה בית, מעמיד קיר ועוד קיר. תחת רשת העכבישההדקה של החלומות, התקוות העדינות מכות שורש, ותחת רגלי אנשי הבית יש מחילות, מסדרונות, מעברי סוד ומפולות זעירות חסרות כל ערך ליציב, לארכיטקטורה המנסה לא להינגף באור. בית ועוד בית יש בבית האחד, ומה שאי-פעם היה עדין מאוד, עדין עכשיו עוד יותר, כמעט נמוג. השורשים קשים מאוד, עמוקים, מפותלים, מחזיקים את מה שעומדת בו התעוקה של המתפורר ששב ונאסף – ערמות ספרים, כלים, עלי פרחים. השורשים הם ממש כנפש, בתאווה להגיע לאור הם מתחפרים עמוק יותר בחושך מתוך תקווה שאלפי עפעפיים ייפתחו בין הרוחות – אבל הידיעה מאוחרת מאוד, ובהתמוטטויות הזעירות אפשר לו לצופן שישתבש, הספירלה נפרצת לכל עבר ובה בעת ממשיכה מעלה ומטה, ופנימה זורמות חיות מכונפות בכסות דקה ואפורה, המאפשרת להן רק להתלות על רוח קרה עומדת, על הקיר שבתוכו עוד סבוכים נהמת הים ואיזו אש כוכבים. אבל רק העור-מעט-גווע-ואולי-כבר-גווע מסוגל להיצמד כך לשאריות פלנטה.

על הילד לגדול ביפה האנונימי, כדי שכאשר תותיר בו המראה סימן, יותיר גם הוא סימן במראה – ואולי אז לא יהיה בו פחד מהעומק המשוער, הלא ידוע. אולי יום אחד, בהכילו את העולם, בעוקפו את זוהמת העשים בלי להחריד את האיש התמים הישן מצונף בגלימה של דמעות; אולי אם לא יפחד מהבוז לחלש, והגווע לא ייראה אשם באלימות הנוברת בו עכשיו, אולי יצליח הילד להיות רחב דיו ולהכיל גם את עצמו. לילדים אין מקור – אבל רק הילדים יודעים זאת. אולי יצליח הילד ללכת אל הפיות הפעורים של האלים ולדעת שהוא אינו הקורבן ההכרחי של הרעב.

הקירות חזרו לזריחתם הצהובה-לבנה. היתה העוזרת, זו הנעה כבת ים על פני האדמה – קולות רחוקים כל כך עוד קוראים לה, לחישות פרא של ממש, והדרך לחצות את היום אל מחצית השעה של חושך היא להטביל במים את העיר הזרה העומדת בבית. תאוות הניקיון השלמה שניתן לחוש רק בטריטוריה של אחרים. שם גם אפשר לחלום שאת רוצה לאהוב ולא רק להיות נאהבת. כך, מפזמת, היא סילקה את העשים כמי שיכול למחות עקבות במים ובסבון.

*

לאט-לאט חוזרים האדונים בגלימות אפורות ותופסים את מקומם בלובן. מהי ההיסטוריה של הבית? איזה פשע מתמיד של חוסר שמחה. שנתם חלולה לגמרי, ריקה מחלומות. דבר לא יציל אותם. הם מצפים לגל חום שבו מהנאה פתאומית יהפכו לאבק ויישטפו לרחוב. ב-M מקנן חשד עמוק שוויתור על ארוס הוא חזרה איומה לעידן התמימות; כל נצנוץ עין מפנס רחוב הוא הבטחה כובשת לאמון ולנשיקה ארוכה, ארוכה. M יודעת שככל שהיא אומללה יותר יש סיכוי להוליך אותה שולל ביתר קלות – והיא מתאפקת. האיפוק שלה הוא התמימות שלה, והתמימות הזו גורמת לה לומר: אין מקריות! יש סיבה לקהל האפור העטוף שינה על קירות, גלילים – גלילים של חומר שלא נותר בו כוח חלימה, והוא החומר שממנו עשויים שיירי חלום, גוף דק, כנפיים אכולות, עיניים חלקות של טל. היא יודעת מתי תמות: כאשר הזיכרונות ייעשו כבדים וטחובים מאי-שימוש, כאשר נדמה יהיה לה שהיא מרוקנת לגמרי מעבר, קלה ופריכה. זה יהיה הסימן לקריסת החומר, חייה, לא פנימה, אלא הלאה מעבר לעצמה. ובעודו מחייך לעצמו, היא תתאהב, כך נדמה לה, בנהג מונית שביקש את רשותה להצית סיגריה, וכלל לא תדע שהאש הזעירה שקמה ליד הפה בניד ראש נשפה באחת בעבר הלא קריא, המשובש והדחוס. שורה על שורה האש הזעירה של האיש העייף הבעירה בה – היא שהיתה ענף מלא מוהל, ושהיה צורך במתן כה מוחלט עד שתיאות – לפתע אש מסתורית, אש חיקוי הדרקונים הפלאיים הגאים בצורתם הלא נשחתת, שעברם הוא היסטוריה תמידית, מפוארת, פתוחה העומדת לרשותם; אש סתם, מקרית, חיונית לה אבל לועגת, כי מפחמת אותה למשאלה האחת בלבד שהיתה גם הפשע, הפשע היחיד שדבקה בו, במלוא האיפוק, במלוא הלהט של מלכות המדמות שעליהן לרצות מה שיאה להן לרצות, או מה שנדמה להן שבכוחן לרצות, ואינן מכירות את החרדה הנלווית לחופש ולאימה שבהרס המשאלות. הפשע הוא שרצתה את האינטימי עם מי שלא ידעה עליו דבר, שרצתה לחוות את הפראי כדי לאלפו, ושלא היה בכוחה ללכת צעד אחד, מכיוון שהיתה M, מי שמשדל כל הכוח לחשוב לפחות מחשבה אחת ביום שאין בה רכב ביוגרפי, מחשבה אחת החוצה את גבולות הבית, והיא תכולה ומרובת פאות ובורקת מכוח, כדרךקן שיכול להתעורר בבת אחת משינה ללחימה.